הלכה · משנה תורה · מפרשים · משנה למלך · ספר עבודה

משנה למלך על משנה תורה, הלכות איסורי המזבח

רבי יהודה רוזאניס

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

משנה למלך על משנה תורה, הלכות איסורי המזבח

רבי יהודה רוזאניס

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/משנה-למלך-על-משנה-תורה-הלכות-איסורי-המזבח/
הקובץ נוצר ב־22 בנובמבר 2026 מגרסה 39-202611200317v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ד 4
הלכה ז 4
הלכה י 4
פרק ב 7
הלכה ב 7
הלכה ג 7
הלכה ה 7
הלכה ו 7
הלכה יא 9
פרק ג 9
הלכה ב 9
הלכה ה 10
הלכה ו 10
הלכה ח 10
הלכה י 14
הלכה יא 14
הלכה יב 14
הלכה יד 14
פרק ד 14
הלכה ג 14
הלכה ד 14
הלכה ה 14
הלכה ז 15
הלכה י 15
הלכה יג 15
הלכה טו 15
הלכה יח 15
פרק ה 15
הלכה א 15
הלכה ו 16
הלכה ט 16
הלכה יא 16
פרק ו 17
הלכה ב 17
הלכה ג 17
הלכה ח 17
הלכה י 18
פרק ז 18
הלכה ג 18

פרק א

הלכה ד

השוחט בעל מום לשם קרבן לוקה. כתב מרן ודקדק רבינו לכתוב לשם קרבן וכו'. ולא הבינותי כוונת מרן דהא בגמרא לא הוזכר מיעוטא דקדשי בד"ה כי אם גבי שחוטי חוץ ולא גבי שוחט בעל מום. ואם מרן רוצה ללמוד משחוטי חוץ יש לדחות ושעיר המשתלח יוכיח שאין בו משום שחוטי חוץ ויש בו משום מום. ומיהו הדין דין אמת דאין בקדשי בד"ה משום בעל מום דקרא לא איירי אלא בקדשי מזבח. ומיהו כוונת רבינו במ"ש לשם קרבן נ"ל שאין כוונתו למעט קדשי בד"ה כי אם למעט שוחט קדשי מזבח שלא לשם קרבן דהגע עצמך אם שחט אחד מקדשי מזבח שלא לשם קרבן אלא לתכלית אחר אינו עובר בלאו דלא תשחט בעל מום לפי שאין לאו זה כי אם בשוחט לשם קרבן דומיא דזורק ומקטיר אבל שוחט שלא לשם קרבן אינו עובר בלאו:

הלכה ז

המטיל מום בקדשים כו'. דין זה אינו אלא בקדשי מזבח אך בקדשי בד"ה פשיטא דליכא איסור. אך ראיתי להתוס' פ"ק דע"ז דף י"ג ד"ה ונשחטה שכתבו דמדרבנן אסור להטיל מום בקדשי ב"ה אטו קדשי מזבח דומיא דגיזה ועבודה וכ"כ בפרק קדשי קדשים דף נ"ט יע"ש ולפי דברי התוספות הללו אני מסתפק אם גם בשוחט קדשי בדק הבית גזרו עליו משום בעל מום אטו קדשי מזבח או לא ונראה דהיכא דאיתמר איתמר והחילוק הוא פשוט:

הלכה י

המקדיש בעלת מום למזבח. בסוף תמורה נחלקו רבי יוחנן ור"ל אליבא דרבנן דר"י סבר דלרבנן אחד קדשי מזבח ואחד קדשי ב"ה היו בכלל העמדה והערכה ור"ל סבר דלרבנן קדשי ב"ה היו בכלל העמדה והערכה ק"מ לא היו ורבינו פסק כרבנן ואליבא דר"י שהרי בפ"ה מהלכות ערכין פסק דקדשי ב"ה היו בכלל העמדה והערכה ושם ביאר גם כן דק"מ היו בכלל ואמרינן בגמרא דר"י ור"ל מודו דאליבא דכ"ע בעל מום מעיקרו לא היה בכלל ולא נמצא מי שיחלוק בדין זה כי אם תנא דבי לוי דס"ל דאפילו בעל מום מעיקרו היה בכלל ומרן הקשה דאיך לא חילק רבינו בין בעל מום מעיקרו לנפל בו אח"כ וכתב שפסק כתנא דבי לוי ותירוץ זה דחאו מרן שהרי בפירוש כתב בסעיף שאח"ז שמקדיש בעלת מום לא היה בכלל העמדה והערכה ואם מתה תפדה וכן דקדק מרן בפ"ה מהלכות ערכין מדכתב רבינו בין קדשי מזבח שנפל בהם מום דאתא לאפוקי

בעל מום מעיקרו ולעיקר הקושיא כתב דע"כ לא קאמר ר"י אותה למעוטי בעל מום מעיקרו אלא לומר דאפי' אם מת נפדה ולא בעינן ביה והעמיד אבל כשהוא חי לד"ה נפדה הוא בערך הכהן וזה עיקר ע"כ ודברי מרן הללו הם מוכרחים דפשיטא דלא גרע מקדיש בעל מום למזבח ממקדיש מטלטלין דנפדה הוא בערך הכהן כדכתיב ואיש כי יקדיש את ביתו וגו' ועוד דהא כתיב ואם בבהמה הטמאה ופדה בערכך ולר"ש דאליבא דכ"ע אית ליה דקדשי ב"ה לא היו בכלל במאי מוקי להאי קרא אי בק"מ וקרא לבעלי מומין בהמה טמאה למה נאמר הרי נאמר ואם כל בהמה טמאה אשר לא יקריבו אלא ודאי דמוקי לקרא בקדשי ב"ה ואע"ג דליתיה בהעמדה איתיה בהערכה וה"ה בעל מום מעיקרו דאע"ג דליתיה בהעמדה איתיה בהערכה דבהא לא פליגי ר"ש ורבנן וכל שכן לדברי הרמב"ן בפי' התורה דמקרא קמא דואם כל בהמה טמאה דרשינן קדשי מזבח וקדשי ב"ה וכאילו כתיב ואשר יקריבו דא"כ אייתר לן קרא דואם בבהמה שהרי ק"מ וקדשי ב"ה כבר נאמרו וע"כ אית לן לאוקומי בבעל מום מעיקרו דבעי הערכה אע"פ שאינו בכלל העמדה. וראיתי להרב בעל לחם משנה בפ"ה דערכין שכתב וגם שם כתב וכן הדין בבהמת קדשים שנפל בהם מום ויש לדקדק שם כמו שדקדק כו' ולא ידעתי מה שייך לדקדק כאן והלא הכא מיירי בכל גווני וכמ"ש המקדיש בעל מום משום דלא מיירי בהעמדה אלא בהערכה וסוף דבריו נמי נפלאו ממני שנראה דלא ניחא ליה אפי' בתירוץ אחרון דמרן וצ"ע. עוד כתב רבינו ואם מתה קודם שתפדה נפדית אחר שתמות ואע"ג דקי"ל דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים הני כיון דקדם מומן להקדשן דיקלא בעלמא נינהו וכמ"ש רש"י בריש פרק הזרוע ובפ"ב דבכורות (דף י"ד) וליכא למימר דהאי אם מתו היינו שנשחטו ואשמעינן שלא היו בכלל העמדה אבל אם מתו אינם נפדים משום דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים הא ליתא דהא בפרק יש בקדשי מזבח (דף ל"ג) מותיב ר' ירמיה לר"ל דאמר קדשי מזבח בעלי מומין יפדו בשקדם הקדשן את מומן מיירי ש"מ פודין את הקדשים להאכילן לכלבים משמע דלרבי יוחנן דמוקי לה בשקדם מומן לא קשה ולא מידי משום דדיקלא בעלמא נינהו. ומה שכתב עוד אם מתה קודם שתפדה תקבר כשאר הקדשים התמימים מפני שהיא צריכה העמדה כו' האי אם מתה לאו דוקא אלא בנשחטה מיירי דאי מתה ת"ל דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים והכי אמרינן בסוף פ"ה דמעילה קדשי מזבח תמימין ונעשו בעלי מומין ועבר ושחטן רבי אומר יקברו וחכמים אומרים יפדו אלמא דוקא שחטן הא מתו אפי' לחכמים דס"ל דקדשי מזבח לא היו בכלל אפ"ה אין פודין משום דאין פודין לכלבים ואגב דנקט בחלוקה הא' ואם מתו לאשמועינן רבותא דאפי' מתו יפדו

נקט נמי הכא אם מתה ונתן טעם מפני שהיא צריכה העמדה לתת טעם נמי להיכא דנשחטה וז"ש ואם נשחטה קודם שתפדה ה"ז נפדית כל זמן שהיא מפרכסת דתרתי בעינן שחיטה ומפרכסת אבל מפרכסת בלא שחיטה לא מהני דאף דשייך בה העמדה כיון שהיא מפרכסת מ"מ אין פודין לכלבים וזהו שכתב מרן על דין זה מחלוקת רבי וחכמים דעבר ושחטן לאשמועינן דאף מאן דלא בעי העמדה מודה דאין פודין לכלבים מדנקט ושחטן וה"ה לדידן במפרכסת דאף דשייך בה העמדה אין פודין לכלבים. וראיתי לרש"י שכתב בריש פרק הזרוע עלה דמתניתין דואם מתו יפדו ועוד אשמעינן דלא בעינן העמדה והערכה וקעבר קדשי ב"ה לא היו בכלל העמדה כו' ולא ידעתי איך תלי הא בהא דהא רבי יוחנן דאית ליה קדשי ב"ה היו בכלל מודה בקדם מומן דלא היו משום דגרע מקדיש בעל מום למזבח ממקדיש לב"ה וצ"ע ונראה דה"ה למקדיש בהמה טמאה או חיה למזבח דאינו בכלל וכל שכן הוא וכדאיתא בסוף תמורה. שוב ראיתי מה שכתב הרב בעל לחם משנה כאן שהקשה למרן לתירוץ השני דא"כ אמאי אסיק בקשיא ללוי אותה למאי אתא נימא דלוי לא אמר בבעל מום מעיקרו דאם מת יקבר אלא יפדה אך כשהוא חי צריך העמדה והערכה ע"כ ולא ידעתי איך אפשר דלוי סבר דאם מת יפדה והא בפ"ב דבכורות אמרינן אבל חכמים אומרים אם מתו יקברו מאן חכמים תנא דבי לוי הרי דס"ל לסתמא דתלמודא דלתנא דבי לוי אם מת יקבר ואולי קושיית הלח"מ היא עלה דההיא דמנא לן דללוי אם מת יקבר אימא דלוי לא קאמר אלא כשהוא חי מ"מ היה לו להקשות ג"כ מהא דבכורות. אך אעיקרא דדינא נ"ל דקושיא מעיקרא ליתא משום דהעמדה לא שייך אלא למעט מת אבל כשהוא חי לא שייך העמדה אלא הערכה וזהו שכתב כאן ותפדה בערך הכהן ולא הזכיר העמדה ומה שכתב בפ"ה מהלכות ערכין הרי זו צריכה העמדה בב"ד הכוונה היא למעט מת דלא שייך בה העמדה דאי לא תימא הכי העמדה זו מה היא וכי תימא שיביאו אותה לפני ב"ד וישומו אותה הא כל ההקדשות נמי דמטלטלין ושדות ע"י ב"ד הם נפדין וכמ"ש ריש פ"ח מהלכות ערכין וא"כ מה חידש רבינו גבי בהמה שצריכה העמדה אלא ודאי למעט מת אתא וקרא נמי דכתיב והעמיד הוא למעט מת דלא שייך והעמיד וכי תימא דגבי בהמה צריך שיביאו אותה לפני ב"ד וישומו אותה שם ולא שישלח שמאים לשומה אבל בשאר הדברים אין צורך שיביאום לפני ב"ד אלא די שישלחו ב"ד שמאים וישומו אותם ואח"כ נפדית והנה חילוק זה היה לו לבארו בפ"ח ומ"מ אף דנימא שחילוק זה הוא אמיתי וסמך בפ"ח על מ"ש בפ"ה מ"מ בבעל מום מעיקרו לא בעינן העמדה אפילו כשהוא חי ומת יפדה דהא לא בעי העמדה אפי' כשהוא חי אבל במילתא דבעינן העמדה כשהוא חי אם מת יקברו ורבינו לא הזכיר

גבי מקדיש בעלת מום העמדה אלא הערכה דוקא אך לוי דתני העמדה ע"כ ס"ל דאם מת יקבר ומה שהקשה עוד דמנא ליה חילוק זה דאי נכנס בכלל העמדה והערכה אם מת יקבר ואי לא נכנס אפי' חי לא בעי העמדה והערכה לא ידעתי היכן כתב רבינו דבעי העמדה שיקשה לו דאם מת יקבר ולפי מה שכתבנו לעיל דקרא דואם בבהמה הטמאה מיירי במקדיש בעל מום אתי שפיר דלא כתיב ביה והעמיד אלא ופדה בערכך ומה שהוקשה למרן שכתב עלה דואם נשחטה קודם שתפדה הרי זו נפדית דמוצא דין זה הוא בפ"ה דמעילה מחלוקת רבי וחכמים וכתב דאין זה מקומו דחכמים דהתם סברי דקדשי מזבח לא היו בכלל כו' כבר כתבנו לעיל כוונת דברי מרן שהוא לומר דמנ"ל דבעינן שחיטה אפי' נבילה כל זמן שהיא מפרכסת היא בכלל העמדה אלא דטעמא הוא משום דאין פודין את הקדשים להאכילן לכלבים ומוצא דין זה הוא מההיא דפ"ה דמעילה דמשמע דוקא שחט וכדאמרינן בפרק יש בקדשי מזבח ד' ל"ג וזה שלא כתב מרן ופסק כפלוני כמנהגו משום דדבריו הם אליבא דכ"ע:

פרק ב

הלכה ב

ויש מומין אחרים מיוחדים כו'. כתב מרן קשיא לי דהא חטיה החיצונות כו' ותמיהא לי מילתא טובא דבר"פ מומין אלו ד' מ"ג אמרינן קלוט וחוטין דליתנהו באדם כו' וצ"ע ועי' בלח"מ:

הלכה ג

חטיה החיצונות שניקבו וכו'. הטעם שכתב רבינו שהוא לפי שבעת שפותחת פיה כו' הוא בגמרא פרק כל פסולי המוקדשין (דף ל"ה):

הלכה ה

אם היתה ידו או רגלו קלוטה כשל חמור. בירושלמי פרק עגלה ערופה נסתפקו בזה אם משום מום נגעו בה או משום מחוסר אבר ונ"מ לדברים שאין המום פוסל ומחוסר אבר פוסל יע"ש:

הלכה ו

כל מום מע"ג מום המנויין וכו' חוץ מזקן וכו' שאע"פ שאינו כשר לקרבן אינו נפדה. נראה דאם עבר והקריב זקן דפסול לפי שזקן יש לו דין מום שאינו קבוע ובמום עובר לא מצינו בשום מקום שיאמרו דאם עבר והקריב שכשר והרי גבי כהן שיש לו מום עובר קי"ל שאם עבד פסל וכמו שפסק רבינו בפ"ו מהלכות ביאת מקדש דין ב' וא"כ

לגבי בהמה נמי שאם יש לה מום עובר שאם עבר והקריבה דפסולה ותשרף כדין פסולי המוקדשין וא"כ הוא הדין זקן שהרי דינו כמום עובר שהרי זקן שעבד עבודתו פסולה שהרי מנאו רבינו בפ"ז מהלכות ביאת מקדש בכלל המומים הפוסלים באדם ובבהמה וכמבואר שם ועוד שהרי כתב שם בדין ח' יש ד' חליים אחרים כו' וסיים וכתב ואם הקריבן יראה לי שהורצו ע"כ משמע דדוקא בהני הוא דאם עבר והקריבן הורצו אבל כל השאר אם עבר והקריבן לא הורצו. אך לא ביאר כאן רבינו שיעור הזקן שתפסל הבהמה מה הוא ולכאורה נראה שהשיעור הוא שהגיעה להיות רותחת כדין האדם וכמו שפסק בפ"ז מהלכות ביאת המקדש דין י"ב וסמך בהלכות איסורי מזבח על מ"ש בהלכות ביאת המקדש לפי שהבהמה והאדם שוים הם בדינם. אך ראיתי לרבינו בפ"א מה' מעשה הקרבנות דין י"א שכתב והגדולים בבקר כו' יותר על זה הרי הוא זקן ואין מקריבין אותו ע"כ משמע דס"ל דזקן האמור בבהמה הוא תלוי בשנים ולא דמי לאדם שאינו תלוי בשנים אלא שאני תמיה על זה דמסוגיא דפרק עגלה ערופה (דף מ"ו) מוכח דקדשים דלא כתיב בהו בן שנה אין שנים פוסלים בהם ולומר דכיון דאין פודים אותם משום זקנה מש"ה אמרינן דאין שנים פוסלים הא ליתא דכיון שכבר הכרחנו לעולם דפסולים ואם עבר והקריבן ישרפו ככל פסולי המוקדשין א"כ היכי אמרינן בהו דאין שנים פוסלים ובפ"ק דפרה מ"ב תנן וחכ"א אף בני ג' ר"מ אומר אף בני ד' וה' כשירים אלא שאין מביאין זקנים מפני הכבוד ע"כ. והנה יש לדקדק בדברי ר"מ הללו דמדקאמר שאין מביאים זקנים מפני הכבוד משמע שאינן פסולים מן התורה וכמ"ש הראב"ד הביא דבריו הרב בעל קרבן אהרן בפרשת פר כהן משיח ואילו בסוף פ"ז דבכורות ממעטינן זקן מקרא ומאותה סוגיא מוכח דפסולו מן התורה הוא דוקא דומיא דאדם שהוא עד שירתת אבל כל שלא הגיע לשיעור זה אין פסולו כ"א מדרבנן מפני הכבוד וכ"כ הרב בעל תיו"ט ולפי זה היה אפשר ליישב דברי רבינו דהזקן שכתב בהלכות איסורי מזבח הוא הזקן שכתב במומי הכהנים שהוא תכלית הזקנה וזה הוא פסול ולא מצד השנים אלא לפי שתש כחו. ומ"ש בהלכות מ"ה יותר על זה הוא זקן ואין מקריבין אותו לאו למימרא שהוא פסול דהא זקן דמיעט קרא אינו זקן בשנים אלא הכוונה היא דלכתחילה אין מקריבין אותו מפני הכבוד ולפ"ז אתיא שפיר סוגיא דסוטה דאמרינן דאין שנים פוסלים בקדשים ואע"ג שאם הגיע לשיעור גדול מהזקנה תפסל ההיא לאו משום שנים היא פסולה אלא מפני המקרה שקרה לה בזקנה והרי בפ"ק דחולין אמרינן שאין שנים פוסלים בכהנים דאפ"ה אמרינן התם (דף כ"ד) עד כמה עד שירתת. ודע שע"כ מ"ש רבינו בריש מעה"ק דיתר על כן אין מקריבין אותו אין פיסולו מהתורה שהרי מדבריו

שם מוכח דגם האיל שהוא יותר מבן ב' אין מקריבין וזה לא יתכן שהרי בפרק שתי מדות (דף צ"א) אמרינן או לאיל מה ת"ל לפי שמצינו שחלק הכתוב בין נסכי בן שנה לנסכי בן שתים יכול נחלק בין נסכי בן ב' לנסכי בן ג' ת"ל או לאיל ע"כ ואי אמרת דאיל יתר מבן ב' פסולו מן התורה למה לי קרא והא פסול הוא וליכא למימר דאיצטריך קרא לכתחלה דהא ליתא וכמבואר שם אלא ודאי שמ"ש דיותר מזה אין מקריבים אינו אלא מדרבנן ומפני הכבוד ובפ"ב מהלכות מעה"ק דין ד' כשהביא דין נסכי האיל לא ביאר בין גדול בין קטן כמו שביאר בשאר המינים והטעם הוא לפי שכבר כתב בפרק הקודם דאיל יותר מבן שתים אין מקריבים אבל בגמרא באו לתת טעם ליתור המקראות. הן אמת שדין זה דאיל יותר מבן ב' שאין מקריבין אותו כעת לא מצאתיהו ולא ידעתי למה לא ביאר ג"כ גבי עזים שאם הוא יותר מבן ב' שהוא זקן. ודע שבפרק ב' שעירי (דף ס"ג) עלה דההיא דאמרינן התינח שעיר פר מאי איכא למימר הקשו התוס' הא בפר נמי אי עברה שנתן פסול ותו לא חזי להקרבה כו' והנראה מדבריהם שם דס"ל דרבנן פליגי עם ר"מ דלרבנן כיון שהוא יותר מבן ג' פסול ולרבי מאיר אף בן ד' ובן ה' ואפי' טפי נמי כשרים אלא שאין מביאים זקנים מפני הכבוד ולפי סברת התוס' הלזו קשה אותה סוגיא דסוטה דקאמר דאין שנים פוסלים בקדשים וצ"ע וליכא למימר דאף התוס' מודו דאין פסול הפר ביותר מג' כי אם מדרבנן אלא דלר"מ אפי' פסול דרבנן ליכא כ"א משום כבוד בעלמא הא ליתא שהרי מדבריהם מוכח בהדיא דלרבנן יותר מבן שלש פסול מן התורה שכתבו דאפשר שלא קבלו הלכה דחטאת שעברה שנתה שתמות כ"א בשעיר אלמא דפסולו מן התורה ולפ"ז יקשה סוגיא דסוטה ועיין ברבינו בפי' המשנה פ"ק דפרה מ"ב ובמה שכתבתי לעיל (*א"ה תמצאנו לקמן פ"א מהלכות פרה אדומה יע"ש):

הלכה יא

נשחטה ונמצאת טריפה כו'. עיין פ"ג מהלכות בכורות דין י' ובתיו"ט פי"ב דזבחים משנה ד':

פרק ג

הלכה ב

תחלת הציהוב בזה ובזה פסול מספק הוא הפיסול. ועיין לקמן רפי"ו מהלכות מעשה הקרבנות ודוק:

הלכה ה

הנדמה אע"פ שאינו כלאים כו'. כתב מרן וזה דעת רבינו שכשמנה כל האסורים למזבח לקמן דילג נדמה ע"כ. ואפשר דבכלל בעל מום הוא שהרי כתב שאין לך מום קבוע גדול מהשינוי:

הלכה ו

והמוקצה לע"ז והנעבד כו'. כתבו התוס' בפרק בתרא דחולין (דף ק"מ) דבהמת עיר הנדחת וכן בהמה שהחליפוה בע"ז דכשרה למזבח אף שאסורה להדיוט ולא מימעיט ממשקה ישראל כיון דהיה לה שעת הכושר ע"כ. ותימה דהא בפרק כל הבשר (דף קט"ו) מוכח דכל דאסור להדיוט אסור לגבוה אף שהיה לו שעת הכושר וכ"כ התוס' בפ"ק דמנחות (דף ו') דילפינן מקרא דמשקה ישראל אפילו להיכא דהיה לו שעת הכושר והכריחו זה מההיא דפרק כל האסורין וע"ק לי דלפי האמת כי היכי דיליף מכשיר ממכפר ה"נ נילף מכפר ממכשיר ונילף מצפורי מצורע לשאר הקרבנות וכעין זה כתבו התוס' בפרק המביא אשם (דף נ"ה) וצ"ע:

הלכה ח

מצות עשה להקריב מיום השמיני והלאה כו'. ואני מסתפק בדין זה היכא דידעינן דכלו לו חדשיו לולד דהיינו חמשה חדשים לבהמה דקה ותשעה חדשים לגסה וכדאיתא בפ"ק דבכורות (דף ח') אי שרי להקריבו קודם ח' ימים ומה שהביאני לזה הוא משום דטעמא דמיעט רחמנא מלהקריב קודם יום השמיני הוא כדי שיצא מכלל נפל דכי היכי דבאדם כל ששהה שלשים יום יצא מכלל נפל הכי נמי בבהמה כל ששהה שמונה ימים יצא מכלל נפל והכי איתא בפרק י"ט משבת (דף קל"ה) תניא רשב"ג אומר כל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל שנאמר ופדוייו מבן חדש תפדה שמונה ימים בבהמה אינו נפל שנאמר ומיום השמיני והלאה ירצה וגו' ע"כ הרי דס"ל לרשב"ג דטעמא דקרא הוא כדי שיצא מכלל נפל וא"כ כל שידענו שכלו לו חדשיו הרי יצא מכלל נפל ויהא מותר להקריבו קודם שמנה ימים וכי תימא דדוקא גבי אדם מהני כלו לו חדשיו להוציאו מכלל נפל אבל בבהמה אף שכלו חדשיו לא מהני להוציאו מכלל נפל הא ליתא דהא קי"ל דנפל אסור באכילה כנבלה ואין שחיטה מועלת לו וכמבואר ואפ"ה אמרינן בפ"ק דיו"ט (דף ו') עגל שנולד ביו"ט מותר ובפרק אין צדין (דף כ"ו) תני ושוין שאם נולד הוא ומומו עמו שזה מן המוכן וע"כ בדקים לן שכלו לו חדשיו איירי דאי לא תיפוק ליה שאסורים באכילה עד יום השמיני והכי איתא בהדיא בפי"ט דשבת (דף קל"ו) דאוקימו לכל הני דיו"ט בדקים לן שכלו לו חדשיו וכן היא הסכמת כל הפוסקים דבדקים לן שכלו חדשיו

אף ביום לידתו מותר באכילה וכמו שכתב רבינו בפ"ד מהלכות מאכלות אסורות דין ד' והריב"ה בטור י"ד סי' ט"ו יע"ש ולפ"ז היה נראה כי היכי דלהיתר אכילה בחד מתרי גווני נפיק מתורת נפל ושרי באכילה הכי נמי להקרבה אלא שלא ראיתי לרבינו שביאר דין זה. והנראה אצלי דלהקרבה לא מהני כלו חדשיו דגזירת הכתוב היא דכל שלא עברו שבעה ימים אינו ראוי להקרבה וכי תימא אם כן היכי יליף רשב"ג דשמונה ימים בבהמה אינו נפל מדכתיב ומיום השמיני וגו' שאני התם דגזירת הכתוב היא ואינו מטעמא דספק נפל דהא אפי' בדקים לן דכלו חדשיו אסור עד יום השמיני הא לא קשיא דודאי טעמא דקרא משום נפל נגע בה אלא שלא רצה הכתוב גבי קרבן לחלק בין כלו חדשיו ללא כלו חדשיו אלא סתם את הדרך וגזר ואמר דבשום אופן כל שלא עברו עליו שבעה ימים אינו ראוי לקרבן ומצינו דומה לזה גבי אדם דיליף לה רשב"ג מדכתיב ופדויו מבן חדש תפדה והתם פשיטא דאפילו ידעינן דכלו לו חדשיו לא מהני הפדיון קודם ל' יום ואם פדאו אינו פדוי ואם כן ע"כ לומר דטעמא דקרא הוא כדי שיצא מכלל נפל אלא שסתם הדבר ואמר דלעולם לא מהני הפדיון קודם שלשים אפי' בידעינן שכלו לו חדשיו הכא נמי גבי בהמה לעולם דטעמיה דקרא הוא כדי שיצא מכלל נפל וסתם הדבר דבכל גוונא אינו ראוי לקרבן אף שכלו חדשיו עד שיעברו עליו שבעה ימים. ויש להביא ראיה לזה ממה שכתב רבינו ואע"פ שמחוסר זמן פסול אם עבר והקריבהו אינו לוקה מפני שהוא לאו הבא מכלל עשה ואם איתא דטעמא דקרא אינו אלא משום ספק נפל וכל היכא דקים לן דכלו חדשיו שרי להקריבה ביומיה וקרא מיירי בדלא ידעינן מהיכא תיתי שילקה על הספק דדילמא כלו חדשיו והרי גבי איסור אכילה כתב רבינו בפ"ד מהלכות מאכלות אסורות וז"ל ואסור לאכול מן הבהמה שנולדה עד ליל שמיני כו' ואין לוקין עליו ע"כ וא"כ גבי קרבן נמי מהיכא תיתי שילקה אלא ודאי דס"ל דהכא גזירת הכתוב היא שיצא מכלל נפל ע"י סימן זה דעברו עליו שבעה ימים וסימן אחר איננו מועיל ומש"ה אילו היה כתוב אזהרה זו בלשון לאו פשיטא דהיה לוקה משום דרחמנא לגבי קרבן בעי סימן זה וכדכתיבנא. ועוד נראה להביא ראיה לזה מההיא דאמרי' בספ"ד דערכין (דף י"ח) בן שנתו שנתו שלו ולא מנין עולם והקשו התוס' שם בשם ה"ר שמואל בן ה"ר אלחנן למה לי קרא להכי תיפוק ליה מסברא דאי לא תימא הכי היאך נמצא תמידין כשרים לר"ה שאם נולד קודם ר"ה מיד כשנכנס ר"ה בן שתי שנים הוא ואם נולד יום ר"ה מחוסר זמן הוא ע"כ ונדחקו הרבה בתירוץ קושיא זו ואם איתא דעשה זה דמיום השמיני אינו אלא בדלא ידעינן דכלו חדשיו אעיקרא דמילתא קושיא ליתא דהא משכחת לה תמידין בר"ה וכגון שנולדו בר"ה וידעינן דכלו חדשיו אלא ודאי דס"ל לתוס' דלענין קרבן אפילו

בדידעינן דכלו חדשיו לא מהני עד שיעברו עליו שבעה ימים. שוב ראיתי שהדבר מפורש בפ"ק דר"ה (דף ו') דגרסינן התם איבעיא להו בכור מאימתי מונין לו שנה אביי אמר משעה שנולד רב אחא ב"י אמר משעה שנראה להרצאה ולא פליגי הא בתם הא בבעל מום בעל מום מי מצי אכיל ליה דקים ליה ביה שכלו לו חדשיו ע"כ. הרי לך הדבר מבואר דאף דבבעל מום היכא דקים לן דכלו חדשיו מונין לו מיום שנולד בתם אף דקים לן שכלו חדשיו מונים לו מיום ח' משום דלא נראה להרצאה אף דכלו לו חדשיו עד יום שמיני והנה אמת נכון הדבר. שוב ראיתי לתוס' ז"ל בסוף פ"ג דמנחות (דף ל"ז) ד"ה שומע אני אפי' נטרף כו' שכתבו ככל אשר כתבנו ומייתו ההיא דר"ה שכתבנו ודוק וכן כתבו בפ"ק דקמא (דף י"א) ד"ה בכור שנטרף יע"ש. ובזה ניחא לי מה שכתב מרן בטור י"ד סי' ט"ו וז"ל וכתוב בא"ח בשם קצת גאונים שלא אמרו בן ח' ימים אלא לקרבן אבל לאכילה אפילו ביומו מותר ע"כ והדברים תמוהים ובמה שכתבנו ניחא שכוונת הגאונים הללו היא לומר שלא אמרו בן שמונה ימים כלומר דלא מהני סימן אחר להוציאו מידי נפל אלא בן ח' ימים אלא לקרבן אבל לאכילה מהני סימן אחר דהיינו דקים לן דכלו חדשיו ואז אפילו בן יומו מותר ולפי פי' זה הגאונים הללו שלמים הם אתנו. אך ראיתי למרן ז"ל שכתב שם ואין כן דעת הפוסקים משמע דס"ל דדעת קצת גאונים הוא להתיר באכילה בן יומו אפי' בלא ידעינן שכלו חדשיו ולא נתבאר טעמם של גאונים הללו ואולי סוברים דכיון דרבנן פליגי עליה דרשב"ג קי"ל כרבנן דמאי דקי"ל הלכה כרשב"ג הוא דוקא במתניתין אבל בברייתא לא נאמר כלל זה דכל מקום ששנה רשב"ג עוד אפשר לומר דס"ל דרשב"ג מיירי בדידעינן שלא כלו חדשיו דהא מסוגיא דפרק הערל (דף פ') משמע דרשב"ג מאי דקאמר כל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל מיירי בבן ח' וא"כ דכוותיה בבהמה הוי כי האי גוונא אבל בסתם ולדות מחזקינן להו בחזקת בר קיימא. ומ"מ לא נחה דעתי בכל זה דהא בפרק רבי אליעזר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כרשב"ג ומוכח התם דאף בסתם ולדות קאמר וכמו שכתבו התוס' שם ובפרק הערל ועוד דרב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע לא רצו לאכול מההוא עגלא תלתא דעבדו להו ביומא דשבעה וכדאיתא בגמרא ועוד מאותה סוגיא דפ"ק דר"ה שכתבנו לעיל שהקשה סתמא דתלמודא בעל מום מי מצי אכיל משמע דפשיטא ליה לתלמודא דכל שלא שהה שמנה ימים אסור לאוכלו כל היכא דלא קים לן שכלו לו חדשיו ותמהני על מרן שכתב ואין כן דעת הפוסקים דאמאי לא דחה דבריהם מסוגיית הגמרא מהני דוכתי דכתיבנא. וראיתי להחכם בעל פרי חדש שכתב שטעמם של גאונים אלו ממאי דאמרינן בפרק כל הבשר (דף קט"ו) מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה מכלל דלהדיוט שרי אלמא דלהדיוט

אפי' בן יומו מותר וליתא דהיינו בדקים לן שכלו לו חדשיו דאע"פ שאסור לגבוה להדיוט שרי אבל בדלא קים לן פשיטא דאסור משום ספק נפל אף להדיוט כמבואר פרק ר"א דמילה עכ"ד. והנה נראה מדבריו דס"ל דמאי דאמרינן מדאסר רחמנא לגבוה מחוסר זמן קאי למחוסר זמן דקודם שמונה ימים ואלו הם דברים תמוהים דמה תירצו בגמרא לקושיית אותו ואת בנו ליתסר מדאסר רחמנא מחוסר זמן הא לא ראי זה כראי זה דמאי דאסר הכתוב מחוסר זמן לגבוה אינו תעבתי לך ולהדיוט שרי דהא מיירי בדקים לן שכלו חדשיו אבל אותו ואת בנו תעבתי לך הוא ולא דמי כלל למה שתירצו על קושיית וכלאי בהמה גופיה ליתסר ותירצו מדאסר רחמנא כלאים לגבוה דהתם ניחא דאם איתא דכלאי בהמה היו אסורים משום תעבתי לך לא הוה צריך לאוסרו לגבוה דהשתא להדיוט אסור לגבוה מיבעיא אבל הכא שהקשו מאותו ואת בנו מה תירצו במה שחידש הכתוב חומרא אחת גבי גבוה דאפי' קים לן שכלו חדשיו דלא מהני עד שיעברו עליו שמנה ימים והנכון מה שכתבו התוס' ז"ל שם דהיינו ההיא דאמרינן בפרק אותו ואת בנו (דף פ') נתקו הכתוב ללאו דאותו ואת בנו לעשה ע"כ והשתא יליף שפיר דלמאי איצטריך לאותו ואת בנו לנתקו לעשה גבי קרבן ת"ל דאסור משום תעבתי לך. ולי נראה דמאי דקאמר תלמודא מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה היינו ההיא דאמרינן בריש אותו ואת בנו (דף ע"ח) מניין לאותו ואת בנו שנוהג במוקדשין ת"ל שור או כשב כו' והשתא פשיט מדאיצטריך רחמנא ללמד דאותו ואת בנו נוהג במוקדשין ש"מ דאינו אסור להדיוט משום תעבתי לך דאי הוה שייך תעבתי לא איצטריך קרא ללמד שאותו ואת בנו נוהג במוקדשין דת"ל דאסור משום דאינו ממשקה ישראל. הכלל העולה דלכל הפי' מאי דאמרינן מדאסר רחמנא מחוסר זמן לגבוה האי מחוסר זמן הוי אותו ואת בנו ודלא כדברי בעל פרי חדש דהוי מחוסר זמן דביום השמיני:

ולא ידעתי למה לא ביאר רבינו דכשם דאסור להקריב מחוסר זמן כך אסור להקדיש מחוסר זמן. דהכי תניא בר"פ שני שעירי (דף ס"ג) ירצה לקרבן אשה לה' אלו אישים מנין שלא יקדישנו מחוסר זמן ת"ל קרבן. ובפרק הלוקח בהמה (דף כ"א) אמרינן ואדיליף מבכור נילף מקדשים. משמע דפשיטא להו שאסור להקדיש מחוסר זמן. ובר"פ ולד חטאת (דף י"א) אמרינן מתקיף לה ר"ל וליתני נמי המפריש מעות לא נהנין ולא מועלין מפני שהם ראויים להביא שתי תורים שלא הגיע זמנן כו'. ואי אמרת בשלמא דליכא איסור במקדיש מחוסר זמן היינו דקא מותיב ר"ל דליתני נמי המפריש מעות לפי שיכול ליקח בהם מחוסרי זמן ורבא תירץ לו דשאני מעות דהתורה אמרה הבא שלמים שהרי מוכרח הוא להביא שלמים ממעות אלו אבל הכא מי אמרה תורה הבא מחוסרי זמן. אלא

אי אמרת דאסור להקדיש לא ידעתי איך דימה ר"ל שמפני שפטרנו במתני' מפני שלמים שנפטור לפי שיכול להביא מחוסרי זמן אטו לרשיעי ניחוש אך מההיא דפ"ק דזבחים (דף י"ב) דאמרינן לילה לקדושה יום להרצאה משמע דאסור להקדיש קודם לזה וכ"כ התוספות זבחים (דף קי"ד) ד"ה רב נחמן וכמ"ש הראב"ד רפ"א מהלכות פרה אדומה ועיין בחינוך פרשת אמור:

הלכה י

וכן המקדיש מחוסר זמן כו'. (*א"ה ומ"מ איסורא איכא להקדיש מחוסר זמן כמו שהוכיח הרב המחבר לעיל בפירקין דין ג' יע"ש):

הלכה יא

נמצאו כל האסורים כו'. כתב הראב"ד מ"ט לא תני יתום כו' וכתב מרן ומשמע דקאי למ"ש אבל המקדיש רובע כו'. ול"נ דקאי למניינא דכתב רבינו די"ד הם האסורים אמאי לא תני יתום דאיצטריך קרא למעטו. והא דלא תני נדמה כבר יישב מרן זה לעיל בדין ה' ועיין במ"ש שם ודו"ק:

הלכה יב

וכולן ולדותיהם מותרים כו'. עיין במ"ש מרן לקמן ספ"ד:

הלכה יד

וכן בהמה שפטמה כו'. עיין בס' בית יעקב סי' א' ודו"ק:

פרק ד

הלכה ג

אין הבהמה נפסלת כו'. כתב מרן ומה שלא הזכירו בפרק יוצא דופן כו'. ועיין במה שכתבו התוספות פ"ז דסנהדרין (דף נ"ה) ד"ה וחייבין בסוף הדיבור ודוק:

הלכה ד

מאימתי תפסל הבהמה כו'. כתב מרן והנוסחא זו שכתב הראב"ד רש"י הזכירה ג"כ כו'. וכ"כ הרמב"ן בחידושיו פרק יש נוחלין (דף קכ"ח) בסוגיית תוך כדי דיבור יע"ש:

הלכה ה

שאין אדם מקצה דבר שאינו שלו. (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לקמן פ"ד מהלכות מעילה דין ח'):

הלכה ז

אשרה שבטלה כו'. יליף לה מרן מההיא דהמשתחוה לדקל לולבו מהו למצוה כו'. ואין צורך לזה דבפירוש אמרינן בירושלמי פ"ק דבכורים הכל מודים באשרה שבטלה שאין מביאים ממנה גזירים למערכה רשב"ל בעי מהו שיביא ממנה לולב יע"ש:

הלכה י

וה"ה באומר לזונה כו'. כתב מרן קשיא לי דפשיטא ובמכ"ש אתי מעבד שאינו חייב בכל המצות כו' ולא ידעתי כוונת מרן דהא עבד זה חייב הוא בכל המצות וכי משום דנמכר פקע קדושתו וצ"ע:

הלכה יג

שאמר לה הבעלי לי בטלה זה כו'. עיין בתשובת מהרימ"ט ח"מ סי' כ"ג שכתב ושמא דאפי' חיוב אין כאן עליו דכיון דאמר לה בטלה זה והיא לא זכתה בטלה וכו'. ומ"ש הרב ושמא דאפי' חיוב אין כאן שמא גרוע הוא דבהדיא כתב הרא"ש ז"ל בההיא דהבעלי בטלה זה כדי דמיו חייב ליתן כיון דשכר פעולתו לא בעי קנין קנה דמיו כנגד הטלה. עיין בפסקיו:

הלכה טו

ואפילו מנה אותה כו'. (*א"ה עיין במ"ש הרב המחבר לקמן פ"ד מהלכות קרבן פסח דין י"א). ומ"ש אבל אם נתן לה עופות כו'. כתב מרן בשם המגדל עוז וכ"ש אווזים ותרנגולים שאינם ראויים להיות מוקדשין שאתנן חל עליהם כו' וזה אינו דלמזבח לא חזו ואם הקדיש דמיהם למזבח או גופן לבדק הבית פשיטא דשרו דהא קי"ל הם ולא שינוייהם וזה פשוט:

הלכה יח

נשתנה המחיר כו'. כתב מרן ועוד דרשו שם הם ולא ולדותיהם ולא ידעתי למה השמיטו רבינו. וכבר כתב רבינו דין זה לעיל פ"ג דין י"ב כי שם ביתו ודוק ברכת הזבח (דף ק"נ:):

פרק ה

הלכה א

שאור ודבש אסורין לגבי המזבח כו'. לא ביאר לנו רבינו ז"ל דבש זה מהו אם הוא סתם דבש האמור בתורה שהוא דבש תמרים או שהוא כולל אף דבש דבורים. וראיתי לרש"י פרשת ויקרא שכתב דכל מתיקת פרי קרוי דבש וכ"כ הרב החינוך שם. וכתב הרא"ם דמה שהכריחו לרש"י הוא מפני שאחר כל שאור וכל דבש צוה שנקריב מהם בקרבן

ראשית שנאמר קרבן ראשית תקריבו אותם לה' ואילו לא היה הדבש נאמר אלא על דבש דבורים מהו זה שאמר ראשית תקריבו אותם והלא אין בקרבן ראשית דבש דבורים לפיכך צריכין אנו לומר שכל מתיקת הפרי קרויה דבש דהשתא איכא דבש במנחת ביכורים שהוא מתיקת התאנים והתמרים ע"כ. והנה לא יחוייב מהכרח זה אלא שנאמר דדבש זה אינו דבש דבורים אבל לא יחוייב מזה דכל מתיקת פרי קרוי דבש דלעולם דבש האמור כאן הוא דבש תמרים דוקא כסתם דבש האמור בתורה ומ"ש אחר זה קרבן ראשית תקריבו אותם לה' הוא על התמרים שמביאין מהם ביכורים. שוב ראיתי לרשב"ם ז"ל בפרק הספינה (דף ע"ט) שכתב אילן מלא פירות כו' ולקרבן נמי לא חזו כדכתיב כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו. וכ"כ התוס' פ"ג דמעילה (דף י"ב) וז"ל והפירות אין ראויים למזבח כדכתיב כי כל שאור וכל דבש לא תקטירו ודבש היינו כל מיני מתיקה ע"כ. ובפ"ק דשבועות (דף י"ב) תניא מה הן מביאים מן המותרות קייץ כבנות שוח למזבח והכתיב כי כל שאור וכל דבש כו' תני רב חנינא כבנות שוח לאדם ופירש"י וכל דבש וכל מיני פירות האילן בכלל ע"כ:

הלכה ו

אבל המקריב איברי חיה טהורה עובר בעשה וכו'. רבינו לא מנה עשה זה בכלל העשין והרמב"ן מנאו:

הלכה ט

אין מביאין מנחות ונסכים כו'. עיין בתיו"ט פ"ו דמנחות ובס' ברכת הזבח (דף ק"כ:). ומ"ש רבינו ואין צ"ל מערלה וכלאי הכרם. נראה דטעמא דפשיטא ליה בהני הוא לפי שאסורים בהנאה ופשיטא דאין להביא מנחות מהם לפי שהוא נהנה בהבאתם והוי מצוה הבאה בעבירה. אך התוס' בפרק בתרא דחולין כתבו דבקרבנות לא שייך הנאה משום דמצות לאו ליהנות ניתנו יע"ש. (*א"ה מכאן יש להוכיח אותה חקירה שרמזתי בפרק ה' מהלכות אישות דין א' יע"ש בד"ה ודע):

הלכה יא

חוץ מיין הנסכים וכו'. עיין במ"ש רבינו לקמן פי"ו מהלכות מעשה הקרבנות דין י"ד ובמ"ש מרן שם: ומצוה למלוח הבשר יפה כו'. תניא בפרק הקומץ (דף כ"א) ולא תשבית מלח הבא מלח שאינה שובתת ואיזו זו מלח סדומית ומנין שאם לא מצא מלח סדומית שמביא מלח איסתרוקנית ת"ל תקריב תקריב כל שהוא תקריב מכל מקום תקריב ואפי' בשבת תקריב ואפי' בטומאה ע"כ. ולא ידעתי למה השמיט רבינו ברייתא זו: ואם מלח

כל שהוא כו'. כתב מרן ומפרש רבינו וכו'. ונראה שיש ללמוד דין זה מההיא דאמרינן בדף כ"א מהו דתימא מישדא בה משהו למצוה בעלמא קמ"ל ודוק:

פרק ו

הלכה ב

ועצי סתירה פסולים לעולם וכו'. פרק הקומץ רבה (דף כ"ב) ובפרק בתרא דזבחים (דף קי"ו) ועי' ברכת הזבח (דף צ"ד ע"א):

הלכה ג

המקדיש יין פסול או סולת פסולה וכו'. וראיתי לתוס' בפרק כל קרבנות הציבור (דף פ"ה) שכתבו דבעיא דעצים היא אליבא דרבי דאמר בפרק הקומץ דעצים קרבן גמור הם ושייך בהם לא תקריבו ע"כ. והנה כפי דברי התוס' לדידן דלא קי"ל כרבי אין כאן מקום לספק בעצים אם לוקין עליהם משום בעל מום אך רבינו דפסק כרבנן דפליגי עליה דרבי והביא כאן בעיא דעצים נראה דס"ל דבעיא דרבא היא אף לרבנן דדוחק הוא לומר דבעיא דרבא היא דלא כהלכתא ומה גם שמדברי התוס' בפרק הקומץ (דף כ') נראה דאף לרבנן עצים הוו קרבן וכדכתיב על קרבן העצים יע"ש. ודע שכל הבעיות ראיתי דלא נקטו בגמרא אלא המקדיש ולא ידעתי למה לא נקטו נמי המקטיר דאי אמרינן דחשיב כבעל מום פשיטא דחייב על ההקטרה נמי דומיא דבעל מום ואפשר דלאו דוקא המקדיש אלא דתחילת האיסור נקטו וה"ה לאידך ולעולם דאת"ל דחשיב כבעל מום חייב ג"כ על ההקטרה. וראיתי לתוס' בפ"ו דיומא עלה ס"ג ד"ה זריקה שכתבו דהא דמיבעיא פרק כל קרבנות אי לוקה משום בעלי מומין בסולת שהתליץ מצינו למימר דהיינו דוקא במקדיש אבל קמיצה לא אי נמי ההיא לרבנן דרבי יוסי בר יהודה ועיין היטב בדבריהם שיש ללמוד למה שנסתפקנו. עוד כתבו שם באותו דיבור דמנסך מים לא אשכחן שילקה עליהם משום בעל מום יע"ש:

הלכה ח

וכן העצים והלבונה כו'. מפשט דברי רבינו נראה שדין זה הוא מדרבנן דקאי למה שכתב בתחילת הדין מעלה יתירה עשו חכמים כו' וכמ"ש מרן. אך בפ"ב דחולין (דף ל"ו) אמרינן חיבת הקדש דאורייתא מנ"ל ומסיק מדכתיב והבשר לרבות עצים ולבונה כו'. וכבר השיגו הראב"ד לרבינו בזה בפ"י מהלכות טומאת אוכלין דין י"ז ועיין במ"ש מרן שם. ועיין במ"ש מרן בפי"ב מהלכות שאר אבות הטומאה דין י"ג. ופשט הסוגיא דפרק כל שעה (דף ל"ה) מוכח דהוי מדרבנן דאמרינן עצים ולבונה בני איטמויי נינהו אלא

מעלה עשו כו'. ומיהו אין להכריח מכאן דהא אמרינן התם בקדשים לא אמאי טהור הוא אלא מעלה כו' ומחוסר כפורים שאכל קדש לכ"ע איסורו מן התורה ואליבא דרבינו לוקה ולהראב"ד חייב כרת כמבואר בפרק ח"י מהלכות פסולי המוקדשין דין י"ד. ורש"י פירש תנינא דעבוד רבנן מעלה בקדשים אפי' מדאורייתא והדבר צריך תלמוד. ועיין בס"פ ד' דזבחים (דף מ"ו) דאמרינן והאמר מר והבשר לרבות עצים ולבונה ומשני לפיסולא בעלמא ועיין במ"ש רש"י שם ועיין במ"ש מרן ס"פ ח"י מהלכות פסולי המוקדשין ובפרק הקומץ רבה (דף כ"א) דאמרינן יצאו עצים שאינן מקבלים טומאה ועיין ברש"י שם ובמ"ש התוס' ד"ה יצאו עצים ועיין בסוגיית הגמרא פ"ז דזבחים (דף ל"ד) ובמ"ש התוספות שם ד"ה ואפי' ודו"ק:

הלכה י

יין שנתגלה כו'. משנה היא בפרק לולב וערבה (דף מ"ח:):

פרק ז

הלכה ג

כל העצים החדשים כשרים למערכה כו'. תנן בריש פ"ב דתמיד כל העצים כשרים למערכה חוץ משל גפן ושל זית אבל באלו היו רגילין במורביות של תאנה של אגוז ושל עץ שמן ע"כ ובגמרא אמרינן הני מאי טעמא כלומר מפני מה אין מביאין של זית ושל גפן ותירצו רב פפא משום דקטירי רב אחא אמר משום יישוב ארץ ישראל זו גירסת המפרש ופי' דקטירי שיש בהם קשרים ובשביל הקשרים אין שורפים יפה ומעלין עשן דרך קשר להיות כל שעה לח ואינו שורף יפה ומעלה עשן ואין זה כבודו של מקום להעלות עצים שאין שורפין יפה ע"כ. ובגמרא הקשו לרב אחא מההיא דתניא בת"כ על העצים אשר על האש עצים הנתונים להיות אש כל העצים כשרים היו חוץ משל זית ושל גפן ר"א מוסיף אף של אלון ושל דקל ושל חרוב ושל שקמה אבל באלו רגילין במורביות של תאנה ושל אגוז ושל עץ שמן ע"כ היא גירסת המפרש ופי' דרבי אליעזר בא להוסיף לפסול על דברי ת"ק דלא פסיל כי אם זית וגפן ואתא רבי אליעזר לומר דאף של מיץ ושל אלון פסולין ואמרו בגמרא דבשלמא לרב פפא דאמר דטעמא דמאן דפסיל גפן וזית הוא משום דקטירי ניחא דבהא פליגי דר"א דפסיל אף של אלון כו' הוא משום דהני אע"ג דלא קטירי מגואי כיון דקטירי מבראי לא מייתינן ות"ק סבר כיון דלא קטירי מגואי אע"ג דמבראי קטירי מייתינן כלומר דזית וגפן הקשר שלהם הולך עד לפנים אבל הני דמני רבי אליעזר הקשר אינו אלא בחוץ אבל בפנים אין בהם קשר

ורבי אליעזר ס"ל דכיון דיש בהם קשר בחוץ פסילי ות"ק סבר דכיון דאין הקשר בפנים כשרים ומש"ה לא פסלי אלא גפן וזית שהקשר הולך עד לפנים ובגמרא נקטו בתחילה טעמיה דר"א ואח"כ ביארו טעמיה דת"ק אלא למ"ד משום ישוב ארץ ישראל דקל מי לית ביה משום ישוב א"י והנה הקושיא היא לת"ק דמדלא פסל כי אם גפן וזית שמעת מינה דפליג עליה דרבי אליעזר ומכשיר בזית והנה המפרש הכריח מכאן דרב אחא דאמר משום ישוב ארץ ישראל ס"ל נמי דקטירי אלא דמוסיף ואמר דאף בלא טעמא דקטירי איכא נמי טעמא דישוב ארץ ישראל דאי לא תימא הכי אלא דמאן דאית ליה טעמא דישוב ארץ ישראל לית ליה כלל טעמא דקטירי היה לו לתלמוד להקשות אלא למאן דאמר משום ישוב ארץ ישראל במאי פליגי אלא ודאי דלעולם דאף רב אחא מודה לטעמא דקטירי אלא דמוסיף איהו לטעמא דישוב ארץ ישראל ומש"ה ניחא דלדידיה נמי ניחא דפליגי ת"ק ורבי אליעזר במאי דפליגי אליבא דרב פפא אלא שהקשו דקל מי לית ביה משום ישוב א"י דנהי דלת"ק כיון דלא קטירי מגואי לא שייך ביה טעמא דקטירי מכל מקום הוה ליה למיפסלה משום ישוב א"י ותירצו אמר לך ולטעמיך תאנה מי לית ביה משום ישוב א"י אלא מאי אית לך למימר בתאנה דלא עבדא פירי דקל נמי בדלא עביד פירי כלומר ולטעמיך דמותבת לרב אחא מברייתא דת"כ אמאי לא מותבת ליה מתאנה דמתני' דאמר שהיו מביאין מורביות של תאנה אלא מאי אית לך למימר דלא מותבת מתאנה משום דסברת דאיירי בתאנה דלא עבדא פירי דקל נמי כי מותבת לרבי אחא אמאי לא פסלי רבנן הוה מתרץ לה בדקל דלא עביד פירי דלית ביה משום ישוב ארץ ישראל והוקשה למפרש דהמקשה דקארי לה מאי קארי לה דכיון דלא הקשה מתאנה משום דמוקי לה בדלא עבדא פירי א"כ מה הקשה מדקל וכתב דהמקשה היה סבור דבתאנה איכא הרבה דלא עבדי פירי וכדרחבא אבל בדקל ליכא כלומר דתאנה כיון דאיכא הרבה דלא עבדי פירי לא קשה על רב אחא אמאי סתים לן תנא דהיו רגילין בתאנה לפי שהתנא סמך על הרוב אבל דקל שאינו נמצא כל כך דלא עבדי פירי היה מן הראוי שיוציא אותן מהכלל כמו שהוציא גפן וזית ומה שהקשו בגמרא ומי איכא תאנה דלא עבדא פירי כו' ומדלא הקשה ומי איכא דקל דלא עביד פירי משמע דבדקל ניחא ליה אך בתאנה אתמוהי קא מתמה ומי איכא תאנה. והנה היא סברא הפוכה ממה שהיה סבור המקשה דבתאנה איכא הרבה דלא עבדי פירי אבל בדקל ליכא כבר יישב זה המפרש וכתב בשלמא מדקל אין להקשות דבדקל לא היו רגילין אלא במתניתין אמרו דהיו רגילין בתאנה וכיון דבתאנה היו רגילין וכי עולין כל כך למצוא תאנים דלא עבדי פירי כמו שצריך למזבח ומשני אין ודאי יכולין למצוא הרבה דבשביל בניינין נמי הוו

תאנתא דלא עבדי פירי כו' ע"כ. העולה ממה שכתבנו הוא דאליבא דכ"ע פלוגתייהו דר"א ורבנן הוא בעצים שאין הקשרים הולכים עד לפנים דרבנן מכשרי ור"א פוסל אלא דלרב פפא רבנן דמכשרי בשאין הקשר הולך לפנים הוא אף באילנות דעבדי פירי ומאי דתני במתניתין דבתאנה היו רגילין הוא אף בתאנה דעבדא פירי ולדעת רב אחא לרבנן צריך ב' תנאים אחד הוא שלא יהיה הולך הקשר לפנים, והשני הוא שלא יהיה בהם משום ישוב ארץ ישראל ומה שהכשירו בדקל מיירי בדלא עבדא פירי וכן תאנה שהיו רגילין בה מיירי בדלא עבדא פירי ור"א נמי אית ליה טעמא דישוב א"י ונפקא מינה להיכא דאין בו קשר כלל אפי' מבראי דאינו כשר אלא אם לא יהיה בו משום ישוב א"י דהא בזה לא מצינו שנחלקו ר"א ורבנן ולא נחלקו אלא בשהקשר הוא בחוץ ואינו הולך עד לפנים אם יש לפוסלו משום קשר או לא. ודע שהרב בעל קרבן אהרן בפרשת ויקרא כתב דאיכא גירסא אחרינא בטעם רב פפא והוא משום דקטימי ופירוש מפני שעושים אפר לאלתר ואינם עושים אש והיינו דקאמר בברייתא שיהיו נתונין להיות אש שירצה שלא יעשו אפר לאלתר ורב אחא אמר משום ישוב ארץ ישראל וכתב דגרסינן כמו שהוא כתוב בספרים דברי רבי אליעזר אחר אומרו אבל באלו היו רגילין ורבי אליעזר הדר על מה שאמר ת"ק באלו רגילין ואמר הוא דאף באלו היו רגילין כגון בשל חרוב כו' וסוגיית הגמרא הכי קאמר דבשלמא למ"ד משום דלא קטימי ת"ק דאמר דלא היו רגילין בשל חרוב ודכוותיה הוא משום דהני אע"ג דלא קטימי מגואי כיון דקטימי מבראי לא מייתינן כלומר דאית להו קליפה מבחוץ ונעשית עפר ואפר מהרה ורבי אליעזר סבר דכיון דלא קטימי מגואי אע"ג דקטימי מבראי מייתינן וכתב עוד הרב דאף לפי גירסא זו ג"כ צריכין אנו לומר כדברי המפרש דרב אחא דאמר משום ישוב ארץ ישראל אית ליה נמי טעמא דקטימי דאי לא אמאי לא הקשו בגמרא אלא לרב אחא במאי פליגי אלא ודאי דרב אחא מודה לטעמא דקטימי אלא שמוסיף טעמא אחרינא משום ישוב ארץ ישראל ונפקא מינה באילנות דלא קטימי כלל לא מגואי ולא מבראי לרבנן ולרבי אליעזר היכא דלא קטימי מגואי דלרב פפא היו רגילין באלו אף באילנות דעבדי פירי אבל לרב אחא באילנות דעבדי פירי לא היו רגילין כלל ואפילו דלא קטימי כלל אך בדלא עבדי פירי בזה הוא שנחלקו ת"ק ורבי אליעזר דת"ק סבר דלא היו רגילים אלא בהיכא דלא קטמו כלל ואפילו מבראי ורבי אליעזר סובר דהיו רגילים בהנך דקטימי מבראי כיון דלא קטימי מגואי. ודע שממרוצת דברי הרב בעל קרבן אהרן נראה דמה שפי' דרבי אליעזר קאי על מה שאמר ת"ק אבל באלו היו רגילין ואמר אף בשל חרוב ושל דקל היו רגילין הוא נמשך מהגירסא דגרסי משום דקטימי ומה שכתב המפרש דרבי אליעזר קאי על מה שפסל

ת"ק גפן וזית ואתא איהו והוסיף לפסול אף של חרוב ושל שקמה הוא משום דגריס בדברי רב פפא משום דקטירי וכל זה הוא מבואר בדברי הרב וכן כתב הרב בעל באר שבע בחידושיו לתמיד וז"ל המפרש גריס דקטירי ומש"ה הוזקק לסרס הברייתא ולומר דהכי גרסינן חוץ משל זית וגפן רבי אליעזר מוסיף כו' אמנם לפי גירסתנו דקטימי שפיר גרסינן דברי רבי אליעזר אחר אומרו אבל באלו היו רגילין ורבי אליעזר חוזר לאלו רגילין ואמר דאף בשל חרוב היו רגילין כו' ודבריו הם מועתקים מתוך דברי הרב בעל קרבן אהרן בקצת שינוי לשון וכמו שיראה המעיין. אך לא ירדתי לעומק דברים הללו דאיך תלוי פי' דברי רבי אליעזר להיכא קאי בגירסת הספרים אי גרסינן קטירי או קטימי והנה אף לפי גריסת גירסת המפרש דגריס קטירי יכולים אנו לומר דרבי אליעזר קאי על דברי ת"ק דאמר באלו היו רגילים ואתא איהו והוסיף אף החרוב ובהא פליגי דלת"ק לא היו מביאים הני דר"א משום דאע"ג דלא קטירי מגואי כיון דקטירי מבראי לא מייתינן ור"א ס"ל דכיון דלא קטירי מגוואי אף דקטירי מבראי מייתינן. וכן כפי גירסת הרב בעל קרבן אהרן דגריס קטימי יכולים אנו לומר דרבי אליעזר קאי על דברי ת"ק דקאמר חוץ מן הגפן וזית ואתא איהו והוסיף לפסול אף של חרוב ובהא פליגי דת"ק ס"ל דהני דר"א לא פסולי משום דלא קטימי מגואי ור"א ס"ל דכיון דקטימי מבראי אע"ג דלא קטימי מגואי פסולי. וראיתי לרבינו כל העצים החדשים כשרים למערכה ולא היו מביאין משל זית ולא משל גפן משום ישוב ארץ ישראל ובאלו היו רגילין במורביות של תאנה של חרשים שאינם בישוב ובשל אגוז ובשל עץ שמן ע"כ. והנה מה שכתב בתחילת דבריו החדשים הוא ע"פ מה שכתב בפ"ו דין ב' ועצי סתירה פסולין לעולם לא יביאו אלא חדשים אך מה שיש לתמוה הוא דלא נתן טעם לפסול הזית והגפן כ"א משום ישוב ארץ ישראל וכבר כתבנו לעיל דלכ"ע רב אחא דאמר טעם זה דישוב ארץ ישראל אית ליה נמי אידך טעמא דרב פפא או משום קטירי או משום קטימי דאי רב אחא לית ליה כ"א טעמא דישוב א"י א"כ במאי פליגי ת"ק ור"א וכמו שכתוב הכרח זה בדברי המפרש וכמו שכתבתי לעיל ונראה דס"ל לרבינו דמה שנחלקו רב פפא ורב אחא הוא דוקא אליבא דתנא דמתניתין דקאמר חוץ משל זית ומשל גפן והיינו ת"ק דר"א דברייתא דת"כ אבל ר"א לכ"ע ס"ל דאיהו אית ליה טעמא דקטירי מדפסיל של חרוב ושל שקמה ובהני ליכא משום ישוב א"י דהא לא שייך טעם זה דישוב ארץ ישראל כי אם באילנות שנשתבחה בהם ארץ ישראל וכמו שנבאר כל זה לקמן בע"ה וא"כ מוכרחים אנו לומר דטעמיה דר"א הוא משום קטירי אך בתנא דמתני' נחלקו דרב פפא אמר דכי היכי דר"א אית ליה טעמא דקטירי הכי נמי ת"ק אית ליה האי טעמא אלא ת"ק ס"ל דאין טעם זה דקטירי פוסל אלא אם כן הולך

הקשר לפנים ור"א ס"ל דאף אם אין הקשר הולך לפנים מיפסל מטעם קטירי אך רב אחא ס"ל דאי אית ליה לת"ק טעמא דקטירי אין לחלק בין אם הקשר הוא מגואי או מבראי אלא דת"ק לית ליה טעם זה דקטירי ומש"ה לא פסיל כי אם גפן וזית דאית בהו משום ישוב א"י ור"א הוסיף ופסל אף דברים שאין בהם משום ישוב א"י מטעם קטירי ודקל דנקט ר"א דמשמע דת"ק ס"ל דכשר מייירי בדלא עביד פירי וכדאוקמוה בגמרא. עוד אפשר לומר דרבינו ס"ל דר"א קאי על מאי דקאמר ת"ק אבל באלו היו רגילין כו' ואתא רבי אליעזר לומר שאף באלו היו רגילין וכנוסחת הת"כ דגריס דברי רבי אליעזר בתר דברי ת"ק דאמר אבל באלו היו רגילין וכמ"ש הרב בעל קרבן אהרן וס"ל דהברייתא הכי קאמר כל העצים כשרים חוץ משל זית וגפן משום ישוב א"י וליכא פסול מטעם קטירי או קטימי אך אף שמן הדין הוא כן דרוב העצים הם כשרים מ"מ לא היו רגילים להביא אלא מורביות של תאנה ואגוז לפי שהיו מחמירים על עצמם ולא היו רוצים להביא דבר שיש בו משום קטירי או קטימי ומש"ה לא היו מביאים כי אם תאנה ואגוז והרואה יראה שרבינו בפ' זה אינו מביא הדברים הפסולים אלא הדברים הכשרים אלא שאעפ"כ מצוה שיביא מן המובחר ור"א ס"ל דגם חרוב ודקל היו רגילים להביא וטעם מחלוקתם הוא דר"א סבר דכיון דמדינא אין לפסול לא משום קטירי ולא משום קטימי נהי שהיו מדקדקים על עצמם לחוש היינו דוקא בדבר שיש בו קשרים מבית ובחוץ אבל כל שאין הקשר הולך לפנים היו מביאים אותו ות"ק סבר שהיו מהדרים מן המהדרים וכל עץ שיש בו קשר ואף שהוא מבראי לא היו מביאים אותו נמצא לפי זה דלענין פסול ס"ל לת"ק לרב אחא דאין לפסול כי אם מטעם ישוב א"י ומיהו אף שאין לפסול כי אם מטעם ישוב א"י באלו היו רגילין בתאנה ובאגוז לפי שהיו רוצין להביא עצים שאין בהם משום קטירי מדרך כבוד והשתא אתי שפיר דברי רבינו דכתב בתחילה דלא היו מביאין משל זית ושל גפן משום ישוב א"י אבל מכל שאר עצים היו מביאים ומ"מ באלו היו רגילים במורביות של תאנה כו' ופסק כת"ק דר"א דדוקא בהני היו רגילין ולא בחרוב ושקמה מהטעמים שכתבנו. ודע דזה שכתבנו דרבינו ס"ל דרב אחא דאית ליה טעמא דגפן וזית דפסולי שהוא מטעם ישוב א"י לית ליה טעמא אחרינא נגד דעת המפרש והרב בעל קרבן אהרן נראה דהכריחו לזה תרי טעמי חדא דאי אמרת דתנא דמתניתין אית ליה דמתרי טעמי פסלינן לעצים או משום ישוב א"י אף דליכא טעמא דקטירי או משום קטירי אף דליכא משום ישוב א"י אמאי נקט התנא גפן וזית דאיכא תרתי לריעותא לשמעינן רבותא אף דליכא כי אם חדא לריעותא דפסול. זאת ועוד דאיכא לאקשויי לרב אחא דטעם זה דישוב א"י מנא ליה דכיון דע"כ ממחלוקת דת"ק ור"א בברייתא מוכרחים אנו

לומר טעמא דקטירי או דקטימי מנא ליה לבדות טעם זה ולצרפו עם האחר ובשלמא אי ס"ל דליכא אלא הך טעמא ניחא דס"ל דטעמיה דרב פפא אינו טעם מספיק לפסול אלא אי אמרת דמודה רב אחא דטעמיה דרב פפא הוא טעם מספיק מי הכריחו לבדות טעם אחר, מכל הני טעמי הכריח רבינו לומר דכי היכי דרב פפא לית ליה טעמי' דרב אחא הכי נמי רב אחא לית ליה טעמיה דרב פפא. ודע דבפשטא דמתניתין דקתני כל העצים כשרים כו' אבל באלו היו רגילים כו' נראה דמתניתין תרי מילי קאמר חדא דכל העצים כשרים חוץ משל זית וגפן והדר קאמר אע"פ שרוב עצים כשרים מ"מ באלו היו רגילין וכן פירשה למתני' המפרש ויש לדקדק מה למדנו מתניתין דבאלו היו רגילין ובשלמא במורביות דנקט ניחא שהיו בוחרים בחריות וענפים לפי ששורפין יותר ואין מעלין עשן אבל אילנות זקנים אינם נוחים לשרוף כמו אילנות בחורים א"נ לית בהו קשרים בבחורים כמו בזקנים ע"כ. והנה חלוקה זו דיש חילוק בקשרים בין בחורים לזקנים הכי איתא בריש פרק כיצד צולין דאמרינן ואי בעית אימא בנבגא בת שתא דלית בה קיטרי אך מה שפירש דמורביות פירושו הוא אילנות בחורים זו לא ידעתי ובפ"ד דסוכה תנן מצות ערבה כיצד כו' ומלקטין משם מורביות של ערבה והתם פירושו הוא ענפים גדולים ומדברי רבינו שמשון בפ"ג דשביעית מ"ה נראה דס"ל דפי' מורביות הוא גדולות כלומר שהיו בוחרים שיהיו ארוכים שכתב לפי שהאבנים ארוכות קורין להם מורביות מלשון מורביות של תאנה דפ"ב דתמיד מורביות של ערבה דפרק לולב וערבה ע"כ. ולפי זה נראה לי דכוונת המשנה היא שהיו בוחרים ענפים גדולים משום כבוד. שוב ראיתי שכן פי' הרב בעל הערוך בערך מורביות ועיין בסמ"ג והטעמים שכתב המפרש הא' ניחא אך הטעם הב' שכתב משום קשרים לא ידעתי מהו דאי אית בהו קשרים פשיטא דפסולי ומאי אתא לאשמועינן דבאלו היו רגילין וכבר כתבנו דפשט הלשון דבאלו היו רגילין מורה דמשום זירוז מצוה בעלמא היו בוחרים באלו. ואולי דס"ל לפרש דכיון דבזקנים שכיחי שכיתי קשרים אף באילנות דלית בהו קשרים לא היו נוהגין כי אם בבחורים א"נ במורביות לאו דוקא אלא דמאי דאתא לאשמועי' הוא באיזה אילנות היו נוהגין ואגב זה דקאמר דהיו נוהגים במורביות של תאנה ושל אגוז ושל עץ שמן ובמאי דאתא מתני' לומר דהיו נוהגים באלו נראה דהכוונה היא דבאלו לית בהו קטרי כלל. והנה לדעת המפרשים דאליבא דכ"ע ס"ל טעמא דקטירי או קטימי נראה דהכוונה כך היא דכל העצים כשרים חוץ משל זית ומשל גפן דהני פסולי משום דקטירי או קטימי שיש להם מבראי ומגואי אך רוב העצים כשרים ואף שיש להן קטרי או קטימי מ"מ כיון שאינם מגואי כי אם מבראי לא פסולי אך אע"פ שהדין כן באלו היו נוהגים בתאנה ואגוז ועץ

שמן לפי שאין בהם קטרי או קטימי אפי' מבראי אך לדעת רבינו ואליבא דרב אחא דלית ליה כי אם טעמא דישוב א"י לפסול אתיא מתני' כפשטא דאע"ג דמן הדין כל שאין בו משום ישוב א"י כשרים למערכה מ"מ באלו היו רגילין בשל תאנה ושל אגוז ושל עץ שמן משום דהני מלבד דלית בהו משום ישוב א"י לית בהו משום קטירי ולא משום קטימי ודרך כבוד הוא לבחור עצים למערכה שיהיו שורפין יפה. ודע שאחר שיישבנו דברי רבינו עם סוגיית הגמרא ועוד חזקנו זרועותיו מהסוגיא עצמה עדיין נשאר אצלי מהקושי מה ששנינו בתורת כהנים על העצים אשר על האש עצים הנתונים להיות אש ע"כ ואיכא דגרסי שנתונין להיות אש וכבר הובאו ב' גירסאות הללו בס' קרבן אהרן יע"ש, והנה בשלמא למ"ד דלית ליה טעמא דקטירי או דקטימי ואף רב אחא מודה בזה אלא שהוסיף טעם אחר והוא משום ישוב א"י ניחא לישנא דברייתא דמיעט על האש עצים דאית בהו קטרי או קטימי וכבר בא הדבר מפורש בדברי הרב בעל רבן אהרן היכי יליף לה מהאי קרא ומה שלא הוכיחו מקרא הטעם האחר דהיינו משום ישוב א"י הוא משום דהאי טעמא אינו אלא מדרבנן אבל מן התורה פשיטא דלא שייך טעם זה דישוב א"י אך הטעם האחר אפשר שהוא מן התורה דבעינן שלא יהיה בעצי המערכה לא משום קטירי ולא משום קטימי אך כפי סברת רבינו דאית ליה דלרב אחא לית ליה לטעמיה דרב פפא כלל לא ידעתי איך יתיישב לו ברייתא זו שהרי בפירוש מיעטה קצת עצים שלא מטעם ישוב א"י ולומר דברייתא זו אתיא על פי מה שהיו רגילים וכבר כתבנו לעיל דאף לרבינו דס"ל דמן הדין אין לחוש כי אם לטעם ישוב א"י מ"מ על צד היותר טוב היו רגילים באלו משום דלית בהו לא משום קטירי ולא משום קטימי ומצאו להם סמך מן הפסוק הזה דכתיב עצים אשר על האש דבר זה לא ניתן להאמר כלל דדבר שאין בו שום פסול כלל שיבקשו לו סמך מן הפסוק משום על צד היותר טוב ועוד דאם כן דרשא זו היה להם לאומרה אחר דברי ת"ק דאמר אבל באלו היו רגילים לא בתחילת הברייתא שהם עסוקים בעצים הפסולים מן הדין. וסבור הייתי לומר דרבינו גירסתו היא עצים הנתונים להיות אש וס"ל דלרב אחא הכי מתפרשא דבא למעט דבר שעושה פרי וה"פ תדע באיזה עצים צויתי בעצים הנתונים להיות אש כלומר שהם מעותדים ומזומנים לזה לאפוקי באילן דעביד פירי שאינו מזומן להיות אש, הן אמת בדברי הברייתא ניתן להאמר דרך זה אך בגמרא כשהביאו ברייתא זו סיימו ומאי ניהו דוקרי שפוד דלא קטרי ואזלי מקטר ע"כ הרי דבגמרא הבינו בכוונת הברייתא שבאה למעט מקרא זה דעצים אשר על האש קטירי או קטימי ומה יענה רבינו בזה. שוב התבוננתי בדבר שאם הדברים כן דמברייתא דת"כ ומהסוגיא שנאמרה עליה מוכח דטעמיה דרב פפא הוא מוסכם אין

מי שיחלוק עליו א"כ המפרש שרצה להכריח דרב אחא איתי ליה נמי טעמא דקטירי אמאי לא הכריח דבר זה מהברייתא השנויה בת"כ ומהסוגיא שנאמרה עליה. אשר על כן נראה דלעולם הברייתא לדעת רב אחא מתפרשא כמו שכתבנו דהיינו משום ישוב א"י ומאי דאמרינן בגמרא ומאי ניהו דוקרי כו' הוא אליבא דרב פפא ומשום דברייתא זו הביאוה בגמרא להכריח דברי רב פפא ולסתור דברי רב אשי מש"ה פירשוה כולה אליבא דרב פפא אבל לעולם דלרב אחא ליכא קושיא כלל מברייתא זו דהוא יפרשנה כאשר כתבנו והמפרש לא הוצרך לפרש ברייתא זו אליבא דרב אחא משום דאיהו אזיל לשיטתיה דס"ל דרב אחא מודה בטעמא דרב פפא וא"כ הברייתא כי היכי דמתפרשא לרב פפא הכי נמי מתפרשא לרב אחא ומיהו להביא הכרח מברייתא זו איך רב אחא ס"ל טעמיה דרב פפא לא הביא משום דיש לדחות כמו שכתבנו אך רבינו ס"ל דלקושטא דמילתא הברייתא מתפרשת לדעת רב אחא שבא למעט עצים שיש בהם משום ישוב א"י ואף אם נאמר דטעם זה דישוב א"י אינו אלא מדרבנן אין זה מהקושי כי כאלה רבות ברייתות בת"כ שהם אסמכתות וזו אחת מהם באופן שדברי רבינו הם שרירין וקיימים אין בהם נפתל ועקש. ודע דזה שכתבנו לעיל דטעם זה דישוב א"י לא שייך כי אם בשבעה מינים שנשתבחה בהם א"י כן הוא מוכרח מהגמרא דפריך דקל מי לית ביה משום ישוב א"י ומדלא פריך מחרוב שמעת מינה דחרוב אין בו משום ישוב א"י וכן כתב המפרש שם מהכרח זה שכתבנו והכי דייקי דברי רבינו שכתב ובאלו היו רגילים במורביות של תאנה של חרשים שאינם בישוב ובשל אגוז ובשל עץ שמן ע"כ ומדלא כתב תנאי זה בשאינם בישוב כי אם בתאנה שמעת מינה דבאגוז אף שהוא בישוב מביאין ממנו משום דלא שייך בה ישוב א"י כיון שאינו משבעת המינין וזה פשוט ועיין במה שכתב הר"ע במתניתין דעץ שמן. ודע שהרב בעל באר שבע כתב ומיהו תימה למאן דלית ליה ישוב א"י ממילא איירי משנתנו דקתני אבל באלו היו רגילין במורביות של תאנה היינו אפילו בתאנה דעבדא פירי ואמאי לא יהיה אסור משום לא תשחית את עצה דהא בפרק החובל משמע בהדיא דהאי קרא אפי' שלא במצור משתעי כו' ודוחק לומר דמיירי במשנתנו בתאנה שהיא מעולה בדמים דבזה לא הוה אמר רב אחא משום ישוב א"י ושמא י"ל דלצורך מצוה גדולה כי הכא מותר ע"כ ולא הבנתי קושיא זו דמאי דאסר משום לא תשחית אינו אלא לקצץ האילן עצמו משרשו אבל לקצץ ענפים וחריות לא ידעתי היכא רמיזא איסור זה והכא לא היו כורתים כי אם הענפים ברם שרשוהי בארעא שבוקו (*א"ה עיין בפ"ו מהלכות מלכים דין י'). ודע שרבינו בפ"ו מהלכות תמידין ומוספין שכתב דצריך לעשות ג' מערכות בכל יום כשהביא דין המערכה הראשונה לא הזכיר באיזה

עצים נעשית ובמערכה ב' כתב וברור עצי תאנה ומסדר מערכה ב' ומערכה ג' שהיא של קיום האש כתב סתם ולא הזכיר באיזה עצים נעשית ולכאורה נראה דס"ל דיש חילוק בין מערכה למערכה לענין העצים אך נראה דליתא אלא כולם דינם שוה אלא שכבר ידוע הוא שדרכו של רבינו הוא לתפוס לשון המשנה והנה במתניתין דתמיד כשבאו לבאר דין מערכה א' אמרו באלו היו רגילין כו' ולא הוצרכו לבאר עוד שום דבר וכבר הביא רבינו משנה זו בהלכות אלו ואח"כ הביאו במשנה דין מערכה ב' ואמרו בררו עצי תאנה ולפי דעתי מאי דנקט עצי תאנה לאו דוקא אלא נקט חד מהני דהיו רגילין בהם וכן כתב הרב בעל תיו"ט ורבינו העתיק המשנה וכתב חוזר וברור עצי תאנה יפים ומערכה ג' לא הוזכרה התם במסכת תמיד ואדרבא תנן בסוף פ"ב הציתו שתי מערכות באש כו' ולכאורה היה נראה דמשנה זו אתיא כמ"ד בפ' טרף בקלפי דב' מערכות היו עושים בכל יום אך התוס' כתבו דבריש פ"ו דזבחים מוקי למתניתין דתמיד כרבי יוסי ורבי יוסי ס"ל דג' מערכות עושים ומ"מ מדלא חשיב כי אם ב' מערכות משום דדמיין להדדי וכיון שלא הוזכרה במשנה רבינו כשהביאה לא הוצרך לבאר באיזה עצים היה לפי שסמך על מ"ש באיסורי מזבח באיזה עצים היו רגילים גם מ"ש סתם עצי תאנה צ"ל דסמך על מ"ש שם דע"כ מירי בתאנה דאינה ביישוב דאי לא איכא משום ישוב א"י וזה פשוט. כתב הרב בעל באר שבע תימה למה לא היו רגילין נמי בעצי ארזים וארנים וברושים שהיו מסדרים במערכה של שריפת הפרה כדתנן בפ"ג דפרה הלא הנך עצים דבררו בודאי משום דשורפים יותר משאר עצים ושמא י"ל מפני שהם מעלין עשן הרבה וגבי שריפת הפרה לא היו מקפידין על העשן ומיהו קשה למה לא לקחו לשריפת הפרה הנך עצים דחשיב הכא של אגוז ושל עץ שמן וצ"ע ע"כ. ומ"ש רבינו ובאלו היו רגילים במוריות של תאנה של חדשים צ"ל חרשים ברי"ש ותרגום של יער חרשא וכמ"ש מרן: סליקו להו הלכות איסורי המזבח